

ET BREV FRA THOMAS BIRCKEROD TIL A. H. FRANCKE

Ved P. G. Lindhardt

Thomas Brodersen Birckerod (1661—1731), rektor og professor ved gymnasiet i Odense (søn af prof. theol. sst. Jacob Jensen B. og broder til den for sine dagbøger bekendte Aalborgbiskop Jens B.), sendte 1714 sin 20aarige søn *Jacob Birckerod* ud paa en studierejse bl. a. til det forholdsvis nye, men allerede vidtberømte universitet i Halle. Samtidig udstyrede han ham med en introduktionsskrivelse til en af dette universitets allerbetydeligste mænd prof. theol. *Aug. Herman Francke*, der paa dette tidspunkt stod i sin fulde kraft og var kendt i hele Nordeuropa ikke mindst som fører for den mere kirkelige pietisme, der netop nu oplevede sin forholdsvis korte blomstringstid i Tyskland. At Th. Birckerod skulde have været pietistisk paavirket foreligger der ikke noget om, men det er interessant, at der i samme aar, i hvilket en nærmere forbindelse knyttedes mellem officielle kredse i Danmark og Francke (gennem oprettelse af et „Missionskolegium“, hvorunder den trankebarske mission, som havde Franckes hele støtte og interesse, lagdes), findes et vidnesbyrd, om at man ogsaa i Odense var klar over, hvorfra det nye og dragende i tiden udgik, og den beundring (selvom en del vel er stilistisk udstyr), som Th. Birckerod her lægger for dagen overfor Francke, og alene den omstændighed, at han sender sin søn til et sted, der ikke var ham selv personligt bekendt, viser tydeligt, at han har taget del i tidens rørelser.

Brevet, der findes i Nachlass Francke (capsa 29) i Preussische Staatsbibliothek i Berlin, vidner om, at Th. Birckerod var en fin latiner:

Eminentissime, maxime Venerabilis,
Nobilissime et amplissime Domine.

Jam diu cognitum est mihi, ignotum etiam virum, sed sincerum, ab aliquo aequo ignoto, sed optimo et laudatissimo, tuto sibi amicitiam et benevolentiam posse polliceri. Hoc nempe est, Magnifice Domine, quod meae nunc verecundiae viam ad ambiendam Tuam gratiam, et benevolentiam aperire posse confido, ut a Sole longe remotus Saxonio hunc e Dania Te multis, iisdemque splendidissimis ubiq. famigeratum nominibus hisce meis submissis audeam salutare et compellare literis.

Misi, videlicet, illustris Domine, exteras terras et Academias aliquantisper visurum filium meum Jacobum Birckerodium, cujus, si Patris de filio suo aliquid valeat testificatio, nec vivendi, nec cum honestioribus aliis conversandi ratio displiceat bono cuidam. At, ut ulterius in recti, et honesti, ipsiqve porro et Patriae profuturo aliquando virtutis studio proficiat, contuli cum aliis consilia, quomodo in Saxonia res et rationes componeret suas (quoniam ipse ego, qui multam Europae partem lustravi olim, Saxoniam tamen nunquam vidi) et horum amicorum concilia junctim ierunt eo, ut ad inclytissimam Hallensium Academiam ablegarem illum. Eo ubi nunc pervenerit, dignare, illustris Domine, Musarum et mei illarum amici gratia, filium meum alloquio et consilio Tuo, quod instar Oraculi et mandati erit ipsi, et crede, me hominem gratitudinis ubique plenissimum omni vi et cogitatione eo res rationesque directurum meas, ut nunquam poeniteat Magnificentiam Tuam favoris filio impendendi meo, sed ubique me allaboraturum sedulo, ut re vera ostendam me

Maxime venerandi, Eminen-
tissimi et spectatissimi Nomi-
nis Tui cultorem semper
pium, gratum et obsequibilem
Thomam Broderum Birckerodium.

Othiniae Fionensium
in Dania, d. 24 julii
1714.

I dansk oversættelse lyder brevet saaledes:

Fortræffelige, højærværdige, ædle og mægtige Herre!

Det har længe været mig en kendt sag, at en redelig, omend dig personlig ukendt, mand med sikkerhed kan gøre regning paa venskab og velvilje fra en saa højst fortræffelig og skattet mand som dig. Dette er nemlig, høje herre, grunden til at jeg stoler paa, at jeg, den undseelige, kan henvende mig til dig, den naadige, og opnaa din velvilje, saa at jeg, skønt langt borte fra Sachsens himmelstrøg, drister mig til her fra Danmark at hilse og med dette mit ydmyge brev at henvende mig til dig, der overalt højligt berømmes med de mest straalende navne.

Jeg har nemlig, berømte herre, sendt min søn, Jakob Birckerod, ud for en tid lang at besøge fremmede lande og universiteter, og — hvis en faders vidnesbyrd om sin egen søn kan have nogen gyldighed — saa tror jeg ikke at hans levevis eller hans maade at omgaas andre finere Folk paa kan falde nogen god mand for brystet. Men for at han end yderligere maa have fremgang i studiet af det, der er ret og tilbørligt, til gavn for sig selv og tillige engang til gavn for fædrelandet,

har jeg raadført mig med andre om, paa hvilken maade han i Sachsen skulde ordne sine sager og forhold (efterdi jeg selv, skønt jeg tidligere har gennemrejt en stor del af Europa, dog aldrig har været i Sachsen), og disse venners raad gik endrægtigt ud paa, at jeg skulde sende ham til det særdeles berømte universitet i Halle. Naar han nu kommer dertil, tilstaa da, fornemme herre, for musernes og for min, deres vens, skyld, min søn en samtale med dig, og giv ham et raad, der for ham vil være som et orakelsvar og som en befaling, og vær forvisset om, at jeg, som en mand fuld af taknemmelighed, af al magt og evne skal ordne min gøren og laden saaledes, at din højhed aldrig skal angre din gunst mod min søn, men overalt skal jeg med flid arbejde paa virkeligt at vise mig som en stadig dyrker af dit højærværdige, fremragende og straalende Navn, som din taknemmelige og hengivne Thomas B. Birckerod.

Odense, Fyn i Danmark, d. 24. juli 1714.

Videre skal her meddeles et stykke af Jacob Birckerods egen beskrivelse af sin rejse til Halle og sit ophold der:¹⁾

„Jeg reiste fra Odense 1714 d. 2. July om aftenen med dend agende post, og kom til Hambourg, hvor jeg var i 2 Maaneder og derfra skrev hiem og spuurte hvor jeg skulde gaa hen, mig blev svaret dend gang, at jeg skulle gaae til Halle i Saxen og frequenter Collegia²⁾ der, men naar jeg siden spuurte derom, saa fik jeg ingen svar, uden at verden stoed mig aaben, og at der nu ingen kunde raade mig noget, som da jeg var hiemme. Jeg reiste derfor siden hvor mig falt ind, men icke dend ordinaire Vej til Frankrig, som jeg aldrig tenckte paa, førend jeg var der ganske nærved. Men jeg maae tale videre om Halle i Saxen. Da jeg kom fra Hambourg og træder af vognen, mødte jeg der een forbandet Landsmand, een Jøde og eet Skarn, som i toe dage beviiste høvlighed, men siden narret mig 70 Rdlr. fra, nogle styker guld, een dose garnered med sølv, og eet par rare knive, derfor satte hand mig eet lidet kaars i pant af 20 Rdlr. værdie, eet gammelt messing uhrverk, og lovede mig betaling een viss dag i Leipsig, jeg kom der, men ikke min Landsmand, og derfor reiste bedrøvet til Halle igien. Hvad skulle jeg nu gjøre, jeg levede i Saxen uden penge fra hiemme, efter 2 og een halv maanets fraværelse, jeg forandrede min levemaade og vændte mig til det, som jeg ikke

¹⁾ Findes i Gl. Kgl. Saml. 40 3040, i det kgl. Bibl. i Kbhvn. ²⁾ d. v. s. høre forelesninger.

havde forsøgt tilforne, dend ganske Vinter havde jeg hvercken ild og lys, jeg stael undertiden eet maaltid fra mig, jeg kom aldrig ud uden paa Collegier, og det i min slafrock med min kogge paa, som de andre liederlige studenter, og saaledis behialp mig til om sommeren efter. . . . Før da at have een prætext til at begiære penge om sommeren efter, saa skrev jeg hiem, at jeg var kiæd af Halle og af eet Academiske levnet, og vilde reise til Saxen Gotha, men som jeg frygtede, at min fader tviilte om min conduite saa gik jeg til Geheimeraad Thomasius,¹⁾ som havde godhed for mig, og sagde, at min fader begiærte, at jeg skulde komme hiem, men tviilte icke paa, at jeg kom igien, om han vilde behage at skrive med mig, hand skrev da dette, som jeg brød og sendte hiem.“

Af Thomasius' brev fremgaar det, at Thomas Birckerod ogsaa har anbefalet sin søn til ham. Den unge Birckerod omtales her som en „dygtig, besindig og omhyggelig ung mand“, og det tilføjes, at han har gjort saadanne fremskridt, som hans fader vil kunne være tilfreds med. Efter paa denne snedige maade at have klaret sig ud af vanskelighederne drog Jacob Birckerod videre gennem Middtyskland til Frankrig, hvorom han har efterladt en meget interessant rejsebeskrivelse. Først 1719 var han hjemme igen og blev efter en rejse til Sverige i anledning af fredsslutningen 1720 sekretær i kancelliet og 5 aar efter landsdommer paa Fyn. I haandskrift har han efterladt sig ganske betydelige samlinger, baade af selv- og familiebiografisk stof, ligesom han var ivrigt beskæftiget med literære sysler, men hans tidlige død (1737) hindrede ham i at faa noget større publiceret.

¹⁾ Chr. Thomasius (1655—1723), lærd tysk retsfilosof, jurist og teolog; fra 1690 professor i Halle. Skønt i nogen grad under indflydelse af Francke maa han dog nærmest kaldes oplysningsmand.